

מסקנות חיוניות מראייה חיונית

סקר מרכז "גוטמן" יכול לעורר בנו תקוות חיוביות. בניגוד לפרשיות החד-פעמיות המתפרצות מידי פעם, והמעייבות על אורח חיינו היהודי ועל מרקם הקשרים שבין הציבורים השונים, אנו רואים בסקר זה ציבורים גדולים המבטאים אמונות יהודיות וקיום מכובד של אורח חיים יהודי כלשהו בחיי היום יום.

א. אמונות מול אורח חיים

הביטוי הניתן בסקר למשקלן של האמונות היהודיות, מעיד על בסיס חיובי איתן. במיוחד מגמת העלייה שלו, מעידה על רמת האמונה המתפרצת יותר ויותר בדור שלנו מול ההתרסות והתנועות החומרניות שאפיינו את שני הדורות שקדמו לנו. אולי דיברו אז על ערכים ציוניים שבתוכם היה חבוי בסיס יהודי; אך חיי היומיום של מי שפעל ברמה הציבורית כנגד רוח ישראל סבא (בתחומי החינוך, בעיקר) דיכאו את רוח האמונה ובוודאי בקשת אורח החיים היהודי היומיומי. גם אם ראינו "בר מצוה", "יהודים של שבת" או "יהודים של נדרי ונעילה", היה זה עוד של הדור שהכיר זאת מילדותו. לדור הבנים לא העבירו את האמונה, ובוודאי לא את הקיום היומיומי. הערכים שהיוו תחליפים ליהדות - כמו: הקמת המדינה, ההתיישבות, הביטחון ושאר ערכי העשייה - דחקו לפינה את הקיום "הישן" וה"כפייתי". אנו עוסקים כאן בדור הבנים והנכדים. חלקו הוא תוצר של חינוך דתי לגווניו השונים, דבר המעיד על גידול חיובי, וחלקו האחר הוא תוצר של אותו חינוך מגמתי של ה"ישראלי החדש". ואף על פי כן - יש צימאון לאמונה, ואף לחיים יהודיים ברמה הפרטית. לענ"ד, במציאות ב"שטח" יש ביטוי יותר גדול לקיום חלק מהדברים, כמו: צום ביום כיפור, המקיף כיום גם ציבורים שהיו בעבר אנטי דתיים; אכילת אוכל כשר (במושג הפשוט כמו בשר "כשר", אי אכילת בשר וחלב ביחד) נדרשת היום יותר ויותר, ותעיד על כך העלייה העצומה בביקוש תעודות הכשר למקומות שהיו בעבר "מחוץ לתחום", באידיאולוגיה, והיום נזקקים לכך כשיש לזה גם מניעים כלכליים. אפילו בתחום הנישואין - בו מרבית "לנפץ" בכפיית נישואים דתיים יש ביקוש לנישואים כהלכה בציבורים שדור ההורים לא נישאו כלל כהלכה, או נישאו בהיחבא, במשרדי הרבנות. כמו כן, פעילויות שונות כמו של 'צהר' תורמת לכך עם העבודה הברוכה של הרבה רבנים אחרים העושים עבודת קודש גם בתחום זה. מובן שהעלייה מחבר המדינות משפיעה מאוד, ואין ספק שהוא אחד הגורמים ל"ירידה" הזעירה בין שני הסקרים.

ב. אתגרי "מאמר הדור" בימינו

לרבים נדמה שדורו של הרב קוק הוא בלבד היה "דור בעל רוח גדול חפץ ומוכח לחפץ, בכל מקום שהוא פונה, לשמע דברים גדולים" (עקבי הצאן עמ' קיא), והדור שלנו הוא דור חומרני שערכיו נגמרו; ולכאורה,

מנתוני הסקר משמע שערכים חומרניים כמו "ליהנות מהחיים" "ליהנות מיופי" תופסים את המקום הראשון. אולם לעומת זאת, הנה יש לנו נתונים המעידים על רוח גדולה אחרת המבצבצת לאיטה. אדרבה, אולי זה **ביטוי לאמונה ורצון לקיום יומיומי יותר זכים, לאחר שעברו את כור ההיתוך של בקשת תחליפים לערכי היהדות.** לכן מוטלת עלינו החובה להוציא אל הפועל ביתר שאת את דברי הרב שם (עמ' קיב):

דור שבכוח יש לו רב, ובפועל לא כלום; דורש הרבה, ומן המוכן אין בידו מאומה; - אי אפשר להצילו מרעתו ולהעמידו על דרך החיים הנכונה כי אם במה שנדבר עמו מכל נישא ונשגב, מכל נעלה ונהדר, בשפה היותר פשוטה ונמוכה, בדברים היותר מורגלים ומובנים לו.

לכן נדרשת מאתנו יותר הסברה; הסברה גם בתחומי התקשורת והאומנות, שעליהם לעמוד מן הבסיס על ערכים וסגנון יהודי שורשי. לא לעשות עוד חיקוי של נגינה "מגורית", "פינת יהדות" בעיתון פלוני או "כתב דתי" ברשת כלשהי. עיתונות בסגנון אחר נדרשת מאתנו, וכבר נעשו צעדים רציניים בתחום זה. יש להמשיך זאת בטלוויזיה, מחשבים, הפצת יהדות בדרכים שונות וידידותיות. דרך נוספת וחשובה היא להגיע להסכמה רחבה בתחומי החינוך המרכזים כמו: מיהו יהודי, שבת, נישואין ועוד; אך לא על ידי פשרה ברמה העקרונית כי אם על ידי קבלה עקרונית של היהדות ומציאת פתרונות מעשיים ומקלים - בתחומי ההלכה למעשה. (ראה מאמרנו ב'צהר' ח' בעניין זה). דרך זאת תענה על גורם חשוב העולה מהסקר, והוא השאיפה להיות חופשי לבחור איך להתנהג, "להיות שלם עם עצמך". הסכמה רחבה זאת צריכה להיות בעיקר עם המרכז הדייני "מסורתיים", ולא דווקא עם הקצוות. אם נעשה כך, ממילא לא נידרש לפשרה עקרונית, אלא ההסכמה הרחבה הזאת תקהה את הניגודים ותשכנע גם את הקצוות להתגמש. דוגמא טובה לכך היא "חוק טל" בענין גיוס בחורי הישיבות. במישור החינוכי עדיף להמשיך את המגמה של בתי ספר מגוונים ברמתם הדתית והמקצועית; תהליך שהתפתח בשנים האחרונות. גם בזה אין ללכת לכיוון של "פשרה" בדמותו של בית-ספר "מסורתי". עדיף לחנך על כך שיש דרישות עקרוניות, גם אם במישור המעשי עומדים על כך פחות, בהתאם להרכב הנוער של אותו מוסד חינוכי.

ג. אחדות ודוגמא אישית וציבורית

כל זה יהיה חשוב ומועיל אם נהיה מאוחדים, בתוך הציבור היהודי בכלל, ובתוך הציבור הדתי לגווני השונים בפרט. אחדות מקרינה אווירה אחרת, גם אם היא מתחילה באופן מלאכותי. עיקרון זה הוכח במבצע "חומת מגן" שיכול היה לצאת אל הפועל רק בזכות האחדות. גם המצב הקשה שאנו מצויים בו הביא חלק גדול מהעם לחוש מכנה משותף יותר גדול. חבל שדבר זה נוצר על ידי מצב בטחוני בלבד, אך בפועל, אין ספק שזה השפיע על הרבה מדעות הציבור בתחומים שונים, כולל בתחומי האמונה. יחסם של אויבינו לכל יהודי באשר הוא יהודי, וכן יחסם האנטישמי של עמי אירופה, הביא לעלייה ברמת הזהות היהודית ובהזדהות עם ערכים לאומיים יהודיים. יש לקחת זאת בחשבון כאשר באים לנתח את נתוני הסקר הנ"ל, ולראות אותם באור יותר חיובי. במיוחד נדרש מהציבור הלאומי לגווני השונים לגבש מסרים ברורים וגבוהים "בשפה היותר פשוטה ונמוכה", כדברי הרב זצ"ל שהבאנו לעיל. עלינו להעלות הצעות לתיקון בתחומי החיים השונים של מדינתנו, ברוח היהדות. כמובן, לא נחשוב שבידינו בלבד המפתחות לבעיות השעה והדור. חשוב שנתחבר לאחרים הפועלים מתוך כוונות טובות ובדרך המיוחדת להם לציבורים מסוימים, וביחד, בעז"ה, נעשה לקירוב לבבות בין אחים ולקירוב כל העם אל אבינו שבשמים.

